

Leto XXIII.

Številka 1.

SLOVENSKI PRAVNIK.

Izdaja društvo „Pravnik“ v Ljubljani.

Odgovorni urednik:

DR DANILO MAJARON.

V LJUBLJANI.

Natisnila „Narodna Tiskarna“

1907.

VSEBINA.

1. <i>Dr. Fr. Mohorič</i> : O neizterljivosti plačanega izgubička pri prepovedani igri	1
2. Iz pravošodne prakse. Civilno pravo.	
<i>a)</i> Je li možno, da ustanovi poravnava, odobrena od deželne komisije za odkup in uredbo zemljiških bremen, glede lovske pravice, ki se je o priliki, ko so se gozdnim upravičencem odstopili deli gozdnega sveta, pridržala kakor zemljiška služnost, stvarno, ne pa samo obligatorno pravno razmerje? Je li možna vknjižba lovske pravice proti singularnim posestnim naslednikom?	6
<i>b)</i> Pogoji za uvedbo uradne preiskave veljavnosti zakona, ki ga je sklenil avstrijski državljani v inozemstvu po inozemskem pravu	12
<i>c)</i> Tudi daritev hranilne knjižice, na katero se je vložilo tudi premoženje druge osebe, je veljavna in prikrajšanemu je odgovoren le darovalec (§ 945 o. d. z.)	16
<i>d)</i> Gradnjom u svom zračnom prostoru može se priljubiti uza zid drugoga kad ta zgrada sačinjava posebnu neodvisnu zgradu sa svojim zidovima	18
<i>e)</i> Za naložitev kazni zavoljo nereda po zmislu §-ov 86, 220 c. pr. r. so pristojna tudi sodišča druge stopinje	19
<i>f)</i> Stroški intervencije pri rubežu	19
3. Izpred državnega sodišča.	
Pravice po členu XIX. drž. osnovnega zakona od 21. decembra 1867 št. 142 drž. zak. se smejo tudi občine posluževati proti nadrejenim oblastvom, tedaj v prvi vrsti proti deželnemu odboru	20
4. Zveza slovenskih odvetnikov	25
5. Književna poročila	28
6. Razne vesti	31
7. Vabilo na redno glavno skupščino	32

O neizterljivosti plačanega izgubička pri prepovedani igri.

Občni državljanski zakonik v §-u 1272 označuje igro za neko vrsto stave. Ker se pri igri ravna dobiček in izgubiček po gotovih smotrih in pravilih, pri stavi pa je odvisen od uresničitve ali neuresničitve negotovih in staviteljema neznanih dejstev, — se stava in igra razlikujeta, vendar to ne brani, da so pravni odnošaji pri igri bistveno enaki, kakor pri stavi.

Po §-u 1271 o. d. z. so poštene in sicer dovoljene stave obvezne toliko, kolikor se stavšina ni samo obljubila, ampak se je v resnici izplačala, ali vsaj založila. Sodnim potem pa stavšine ni moči terjati. — § 1272 navaja glede igre: katere igre so sploh, ali katere so samo za posebne sloje prepovedane; kako je osebe, ki igrajo prepovedane igre, in one, ki jim k taki igri dajo potuho, kaznovati — o tem določajo politični zakoni.

Vsled določbe §-a 1271 se pri poštenu in sicer dovoljeni stavi izgubiček ne da sodno izterjati, je torej sploh neizterljiv. Toda enkrat izplačana stavšina se ne da nazaj terjati po izrecni določbi §-a 1432 o. d. z. Strokovno se označuje ta določba kratko tako, da ima dobitelj »soluti retentio«, ker obstoja »naturalis obligatio«. Toda § 1271 o. d. z. očitno omejuje to »naturalis obligatio« samo na poštene in sicer dovoljene stave. »A contrario« bi se moglo sklepati torej, da te določbe za nepoštene in sicer nedovoljene stave ne veljajo, da torej take stave niso obvezne, tudi tedaj ne, če je stavšina založena ali izplačana. Ker pa veljajo pravila o stavi tudi za igro, bi bilo torej ravno tako možno sklepati, da nepoštene in sicer nedovoljene igre niso obvezne, in da je tedaj izgubiček istotako moči terjati nazaj. Po §-u 1270 o. d. z. se za stavo še posebno določa, da je stava neveljavna¹⁾, če je dobitelj stave

¹⁾ Pravzaprav do stave ne pride, ker ni predpogojev.

izid že poznal, pa ga protistavitelju zvijačno zamolčal. Čim je pa izgubitelju izid bil znan, ga je smatrati »darovalcem«, — in je torej izplačana stavna neizterljiva.

V literaturi in praksi je naše vprašanje dvomljivo. Stubenrauch¹⁾ (8. izdaja str. 582) zastopa načelo, da se pri prepovedani igri sme plačani izgubiček terjati nazaj, kajti prepovedana igra ne more biti predmet veljavni pogodbi — in se v tem oziru vsklicuje na § 878 o. d. z.: »kar je celo nedopustno, ne more biti predmet veljavni pogodbi«. Veljavo §-a 1174 o. d. z. pa Stubenrauch tukaj izrecno izključuje, kajti kar igralec izgubi, se ni dalo za povzročitev nedopustnega dejanja, ampak je izgubiček le posledica prepovedanega dejanja. —

Kaj govori proti temu načelu? Ali kateri razlogi govorijo za neizterljivost izgubička, pri prepovedani igri izplačanega?

1. Pred vsem § 1432 o. d. z. i. f. določujoč: kdor izvrši plačilo, o katerem ve, da ga ne dolguje, tist izplačila ne more terjati nazaj. Ta določba je slična §-u 1270 i. f., da izgubitelj, ki mu je izid stave že naprej znan, kakor »darovalec« stavnine ne more terjati nazaj. — Po §-u 1431 ima samo tist pravico terjati dajatev nazaj, kdor jo je storil pomotoma, ne da bi bil obvezan. Iz tega določila izhaja »a contrario« izrecna gorenja določba §-a 1432, da ne more plačila terjati nazaj, kdor plača, čeprav ve, da ni dolžan.

2. Ker je prepovedana igra po §-u 522 k. z. kazniva, trde nekateri, da je izgubitelj »ex delicto« upravičen, terjati izplačani izgubiček nazaj.

Toda pri vseh veljavnih obveznostih »ex delicto« je storil tist, ki ima korist, kaznivo dejanje zoper poškodovanca. V našem slučaju pa je stvar popolnoma drugačna. Tukaj dobitelj ni začel kaznivega dejanja zoper izgubitelja, ampak poleg njega kakor vrstnik; dobitelj in izgubitelj sta »socii ad delictum«, sostorilca, in izgubitelj je morda celo — kar se večkrat zgodi — povzročitelj prepovedane igre.

Razlaganje »ex delicto« torej ni na mestu.

3. Čul sem ta-le razlog: Pri dovoljeni igri se izplača izgubiček naravnost; pri prepovedani igri pa se zлага blagajna (»banka«)

¹⁾ Enako: Krainz, Hasenöhr.

in igralci sklenejo posebno pogodbo, po kateri se iz »banke« deli dobiček med igralce. Ravno glede na to posebno blagajniško in delilno pogodbo pa je taka igra prepovedana in po §-u 878 o. d. z. neveljavna; takó dogovorjena banka in delitev ne more biti predmet veljavni pogodbi.

Toda takšno razlaganje se mi zdi sofizem.

Prepovedana igra je prav tako igra, kakor dovoljena igra; kajti tudi pri prepovedani (hazardni) igri se ravna dobiček in izgubiček po naprej določenih stalnih pravilih.

Znak hazardnih iger je prvič ta, da pri njih gre več ali manj glavna vloga naključju, a ne igralčevi spretnosti, kakor pri navadni dovoljeni igri; in drugič, da gre pri njih za velike ali vsaj izdatne, nerazmerne vloške, in posebno za take izgubičke, ki lahko v nered spravijo ali celo uničijo gospodarski in moralni položaj igralca.

Kje da je meja med dovoljeno in nedovoljeno igro, se niti ne ve; o tem so nam živa priča različne odločbe kasacijskega dvora k §-u 522 k. z.

Hazardnost je relativen pojem, ki se ravna po premoženju igralcev. Zato postanejo tudi navadne igre lahko hazardne, če je vložek, oziroma igralna enota prevelika. Narobe pa je tudi zakonito prepovedana »hazardna« igra lahko nekazniva, če se igra samo za kratek čas, ali za enoto, ki ne pride v poštev. Nihče ne bo milijardarja sodil po §-u 522 k. z. zaradi igre »21«, če je vložil vinar.

Naposled je tudi vseeno, ali se plača soigralcu naravnost v roko, ali najprej v blagajno, ali pa se vloške samo zapisuje in končni dobiček plača. Pogodba pri igri tiči že v določitvi igralne enote. Če se pa stvar natanko pregleda, pa blagajna pri hazardni igri (banka) ni nič družega, kakor ravno založba igralnine (§ 1271 o. d. z.). Način plačevanja je pri igri poststranska stvar.

Hazardnost igre odločuje pri rešitvi našega vprašanja tem manj, ker je po §-u 1272 o. d. z. igra lahko hazardna in prepovedana samo za nekatere sloje (posle, rokodelce), dočim so iste igre drugim slojem dovoljene. Rokodelec bi torej (vsaj po prvotnem stališču obč. drž. zakonika) ne mogel terjati izplačanega izgubička nazaj, če ga je priigral plemeniti graščak.

4. Ali je prepovedana igra kakor igra neveljavna? O tem niti obč. drž. zakonik niti kazenski zakonik nima nobene izrecne določbe. Pri oderuštvu na pr. odreja zakon, da se razveljavi oderuška pogodba in obnovi prejšnji stan, »status quo ante«! Kako naj se pri hazardni igri dožene poprejšnji stan? Več oseb je igralo nepregledno število iger. Vsaka igra bi naj se razveljavila? To je stvarno nemogoče; zato tudi cele igre ni moči razveljaviti.

Sicer pa igra, če tudi »ex genere« hazardna, ni že sama ob sebi kazniva, če se na pr. igra za kratek čas, a ne za denar. Pri igri za kratek čas sploh ni možna niti založba, niti izplačilo izgubička. Kaznivo igro dela šele gospodarska nevarnost igre, igranje za denar, katerega se lahko izgubi neprimerno mnogo. Izguba denarne vsote je pa le posledica igre, ne pa njen vzrok. In kazen je le posledica izplačane izgube, ne pa igre same. Ker torej igra sama na sebi ni nedopustna, tudi določilo §-a 878 o. d. z. tukaj nima veljave.

5. Pomisliti je, da je bila igralcem prepovedana igra — četudi zakonito neobvezni, vendar — dejanski naslov za izplačilo izgubička, in da so igralci, osobito izgubitelji neobveznost plačilnega naslova, kakor tudi plačila samega poznali in morali poznati. Kakor je po §-u 1270 o. d. z. stavitelja-izgubitelja, ki mu je že naprej znan izid stave, smatrati »darovalcem«, enako je smatrati samovoljnim darovalcem onega, ki plača izgubiček pri kaznivi igri, čeprav ve in mora vedeti, da mu ga ni treba izplačati. Dobitelj sicer nima pravice »ex obligatione naturali« obdržati dobička, ampak samo zaradi tega, ker je izgubitelj plačal vkljub znani neobveznosti, vkljub kaznivosti igre.

6. Zaradi kaznivosti igre pa je — tako se tudi sklepa — izgubiček možno terjati nazaj »ex causa turpi«! »Sedes materiae« — je § 1174 o. d. z., § 878 o. d. z. Po rimskem, kakor avstrijskem pravu je možna »condictio ex causa turpi«, če je smoter terjatve sramoten za prejemnika, ne pa, če je smoter dajatve sramoten za obe stranki, ali pa samo za dajalca.

Ali je res sramotno, če izgubitelj pri hazardni igri — svoj izgubiček plača? Nikakor ne. Narobe se po družabnih in osobito igralnih nazorih smatra za nečastno, če izgubitelj ne plača. Takega človeka se iz »klubov« izključuje. Za povzročitev prepovedanega

dejanja se izgubiček tudi ni plačal, ampak je izgubiček in plačilo samo posledica nedovoljnega dejanja. Če pa plačilo izgubička ni smatrati sramotnim za izgubitelja, tudi ne more biti sramoten sprejem za dobitelja. Tudi Stubenrauch uči, da § 1174 o. d. z. v našem vprašanju ni merodaven.

7. Določba §-a 878 o. d. z. stoji v občnem delu zakonika, določba §-a 1432 o. d. z. pa v specialnem delu, koder se določujejo posameznosti in posebnosti glede »conductio indebiti«, glede plačila neobveznosti.

§ 1432 se nanaša naravnost na igro, določujoč, da se plačilo dolga, za čigar izterjanje zakon tožbo odreka, more prav tako malo terjati nazaj, kakor če kdo izvrši plačilo, o katerem ve, da ga ne dolguje.

Kdor plača neobstoječi dolg vedoma, ne more plačila terjati nazaj, — njega se smatra darovalcem, kakor tistega, ki pri stavi že naprej ve izid, ga zamolči in plača (§ 1271); kakor tistega, ki za povzročitev nedovoljnega dejanja nekaj plača. »Sramotni« dajalec se s tem le pravično kaznuje, če svojo dajatev izgubi (izvaja Stubenrauch § 1174). Če pa plačila ne more nazaj terjati tist, ki vedoma nedolg plača, koliko manj more torej terjati izgubitelj pri hazardni igri izgubiček nazaj, o katerem ve in mora vedeti, da ni samo neobvezen, ampak da je plačilo izgubička celo kaznivo! Pri navadnem poznanem izplačilu neobveznosti je smatrati plačilca darovalcem, koliko bolj ga je torej smatrati darovalcem, če se njegova daritev stopnjuje do kaznive daritve!

Določba §-a 1432 je izjema in zato obdrži svojo veljavo, kakor izjema proti §-u 878 ibid.

Proti starim komentatorjem (Stubenrauchu, Krainzu, Hassenöhrle) zastopajo tudi novejši pisatelji nauk, da se pri hazardni igri plačani izgubiček ne da terjati nazaj, — osobito Strohal.

Temu nauku tudi »de lege ferenda« ni oporekati; zakon ima namen prepovedane igre zabraniti. Z izterljivostjo plačanega izgubička pa bi zakon prepovedano in kaznivo igro le gojil, in pri tem podpiral nemoralne igralce, ki bi igrali tem bolj, ker morebitni izgubiček že »a priori« hočejo terjati nazaj, in se zanašajo na to, da pošteni protiigralec izgubička ne bo terjal ali ga celo zaradi stanu in drugih ozirov ne more terjati nazaj.

Tudi vrhovno sodišče je razsodilo v našem zmislu v odločbi od 18. nov. 1891 št. 11.488 (Gerichtshalle 1892 str. 106; zb. 13.986.).

Ostane še torej samo vprašanje, kako je presojati stvar, kadar izgubitelj pri prepovedani igri izgubička še ni plačal, ampak ga je samo založil?

Če se je dobitelj polastil zaloge, je postal takó plačan, kakor bi ga bil plačal izgubitelj sam, in le-ta torej izgubička kakor za kazen kot quasi-darovalec ne more terjati nazaj. Dokler pa se dobitelj ni polastil zaloge, in se je pred njim zopet polasti izgubitelj, — tedaj izgubiček še ni plačan in ga sploh ni moči terjati.

Pri dovoljeni igri se založeni izgubiček ne more vzeti nazaj, ker obstoja »obligatio naturalis«; pri kaznivi igri pa »obligatio naturalis« ne obstoja, in izgubitelj lahko vzame zalogo nazaj, — če jo dejansko še more.

Dr. Fr. Mohorič.

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) Je li možno, da ustanovi poravnava, odobrena od deželne komisije za odkup in uredbo zemljiških bremen, glede lovske pravice, ki se je o priliki, ko so se gozdnim upravičencem odstopili deli gozdnega sveta, pridržala kakor zemljiška služnost, stvarno, ne pa samo obligatorno pravno razmerje? Je li možna vknjižba lovske pravice proti singularnim posestnim naslednikom?

I.

Iz spisov okrajnega sodišča v Radovljici, na katere se je sklicevala stranka v zdolaj pod II.) omenjenem slučaju, ki se je podal pri okrajnem sodišču v Idriji, je posneti nastopno:

V listini o postavljenju mejnikov in popisu mej z dne 30. januarja 1883, katero je izdala deželna komisija za odkup in uredbo zemljiških bremen, si je kranjska industrijska družba pridržala izključno lovsko pravico nasproti vsem gozdnim upravičencem

na parcelah, njim odstopljenih, in ta dogovor je deželna komisija izrečno odobrila. To lovsko pravico je kranjska industrijska družba kakor prodajalka odstopila kranjskemu verskemu zakladu kakor kupcu s kupnim pismom z dne 2. julija 1895. Med tem časom je večina gozdnih upravičencev razprodala njim odstopljene parcele in so le-te ob sklepu omenjene kupne pogodbe bile v posesti in lasti singularnih naslednikov, za katere se je lastninska pravica vknjižila. Na podlagi napominanih listin je kranjski verski zaklad prosil za vknjižbo služnosti lovske pravice v korist svojega vložka deželne deske št. 1174 na istih zemljiščih, oziroma parcelah, ki so bile z navedeno obmejilno listino odstopljene v last gozdnim upravičencem.

C. kr. okrajno sodišče v Radovljici je s sklepom z dne 3. januarja 1903 opr. št. 1807/2 prošnji ugodilo, a c. kr. deželno sodišče v Ljubljani jo je s sklepom z dne 7. aprila 1903 R III 66/3-1 zavrnilo iz razlogov:

§ 1. lovskega patenta z dne 7. marca 1849 št. 154 drž. zak. je razveljavil v §-u 477 obč. drž. zak. za poljsko služnost označeno pravico do lova na tujem zemljišču; to pravico urediti je po §-u 383 obč. drž. zak. naloga političnih zakonov. Iz tega izhaja, da za to pravico določbe ces. pat. z dne 5. julija 1853 št. 130 drž. zak. ne veljajo in tudi ne morejo veljati; ker je iz lovskega patenta jasno posneti, da je za prihodnje lovska pravica neločljivo zvezana z lastnino zemljišča in je le izvrševanje te pravice pod tamkaj navedenimi pogoji dopustno in prenosno. Ker je navzočni zemljiškoknjižni prošnji za podlago vzeta listina deželne komisije nastala na podlagi cit. ces. patenta, ne more z ozirom na § 33 z. z. njeno določilo o pravici do lova služiti za podlago zemljiškoknjižnega vpisa in dotični dogovor med služnostnimi upravičenci in kranjsko industrijsko družbo kakor tačasno lastnico zemljišča vl. št. 1194 deželne deske kranjske tudi ne more ustanoviti kake pravice, kajti po tem bi se bistveno kratile, deloma celo razveljavile pravice, podeljene v §-u 6 cit. lovskega patenta, z ukazom c. kr. ministrstva notranjih stvari z dne 15. decembra 1852 št. 257 drž. zak., z zakonom z dne 27. septembra 1887 št. 27 in z dne 17. aprila 1884 št. 9 dež. zak. za Kranjsko, kakor tudi z ukazom ministrstva za notranje stvari z dne 10. septembra 1849 št. 386 drž. zak. občini, v katere mejah leži zemljiški, upra-

vičnim stanovnikom v prosto last prepuščeni kompleks, ker občina pri tem dogovoru ni bila niti udeležena.

C. kr. najvišje sodišče je z odločbo z dne 16. junija 1903 št. 8733 revizijskemu rekurzu ugodilo.

Razlogi.

§ 477 obč. drž. zak. navaja lovsko pravico med navadnimi poljskimi služnostmi in ni v nasprotju z določbo § 383 ibidem, po kateri določijo politični zakoni, komu da pristojna pravica lova, ker ta določba postavlja lovsko pravico le glede izvrševanja, ne pa glede obstoja pod predpise upravnih oblastev.

Če § 1 cesarsk. pat. z dne 7. marca 1849 št. 145 drž. zak. določa, da se lovska pravica odpravi na tujem svetu, nanaša se to na takrat obstale lovske pravice, ki so temeljile v podaništvu, ne da se pa tako razlagati, da ne bi bilo možno pridobiti lovske pravice na tujem svetu kakor zemljiško breme v zasebnopravnem pomenu. Zato je najvišje odločilo z dne 30. marca 1859 izrečno dovolilo, da si smejo posestniki gozdov, ki radi odkupa bremen odstopijo kak del gozdov upravičenim prejemnikom v prosto last, pridržati izvrševanje lovske pravice za vse čase v tistih gozdih, ki se jih odstopi kakor odplačilo za odkupljena bremena, namreč v tem slučaju, če jim je bilo po §-u 5 cit. pat. dovoljeno izvrševanje lovske pravice na lastnem gozdnem svetu, ki se odstopi. Tudi § 43 cesarsk. pat. z dne 5. julija 1853 št. 139 drž. zak. ne nasprotuje osnovi služnosti lovske pravice, ker izraz »za vse čase« ne pomeni neločljivosti in ker cit. § prepoveduje osnovo takih pravic le toliko, da se ne more ustanoviti neločljivo breme in se priglašena pravica opira na dogovor, ki se je zvršil potem, ko je cit. cesarski patent stopil v veljavnost. Če lovska pravica, kakor rekurzno sodišče prav trdi, izvira iz lastnine zemljišča, to ne ovira, da se nje izvrševanje na tujem svetu stavi v eno vrsto z drugimi služnostmi. Zato ni pridržek izvrševanja lovske pravice niti nezakonit, niti pravno neveljaven, kajti v lovskih zakonih ni najti predpisa, ki bi zabranil osnovo take lovske pravice. Tudi uveljavljeni razlog, da se bi s tako lovsko pravico kratile ali razveljavile pravice, podeljene občini v § 6. pat. z dne 7. marca 1849 št. 145 in v deželnih zakonih, ni utemeljen, ker, kakor je posneti iz § 8 cit. pat., po katerem je čisti donesek lova razdeliti

med vse tiste zemljiške lastnike, na katerih posesti izvršuje občina lovsko pravico, se s tem ni priznala občini nobena imovinska pravica, ampak se ji je naložilo samo upravno delo. S tem je ovržena tudi trditev v revizijskem rekurzu, da dotični zemljiški posestniki niso bili upravičeni k rekurzu. Kajti vknjižba služnosti lovske pravice ne omeji občini pravice proste lastnine, ampak lastniku služnega zemljišča, če je tudi ne bi mogel izvrševati v tej smeri.

Po §-u 38 cesarsk. pat. z dne 5. julija 1853 št.130 drž. zak. imajo od deželne komisije odobrene poravnave pravno veljavo sodnih poravnav in jih mora civilni sodnik na zahtevo strank izvršiti. Ugovor rekurzne sodišča, da listina deželne komisije ne more glede lovske pravice služiti za podlago vknjižbi, je torej po gorenjih uvaževanjih ovržen.

Te pravice ne potrebujejo za vknjižbo nikakršne izjave o vknjižbi, ker se je listina izdala izrečno s pravno veljavo §-a 38 cit. pat., radi česar se je tudi odpis in prepis v javni knjigi izvršil uradoma. Ni se bilo torej ozirati na potrebščine §-a 32 *lit. b)* zemlj. zak., ker ne veljajo samo določbe §-a 33 *lit. a)*, ampak tudi določbe §-a 33 *lit. d)* zemlj. zak. ter cit. §-a 38. Iz istega razloga ne ovira dovolitve zaprosene vknjižbe to, da niso več na služnem zemljišču za lastnike vknjižene tiste osebe, katere zadeva dogovor v listini deželne komisije, ampak singularni nasledniki. Z dotičnim dogovorom se namreč ni ustanovila obligatorna, ampak stvarna pravica, ki se drži stvari same. Tudi je iz listine, ki so se na nje podlagi obremenjene parcele odpisale od grajščine Bled in pripisale na prejšnje gozdne upravičence, razvideti, da ta listina ni neomejena, ampak se je odstopila s pridržkom lovske pravice. Ta stvarni značaj opravičuje nazor, da v pravnem razmerju med seboj stoječe osebe niso tačasni posestniki služečega in gospodujočega zemljišča, ampak zemljišča sama, tako, da pravni naslednik stopi s pridobitvijo stvari »ipso iure« tudi v dotične pravice in obveznosti. Pri tem ravno je upoštevati javno-pravni značaj postopanja o odkupu bremen in od deželne komisije odobreni dogovor, ki namerava uredbo prejšnjih razmer. Ta javno-pravni značaj zahteva, da se ni ozirati niti na potrebščine §-a 32 *lit. b)*, niti na one §-a 21 zemlj. zak.

Slednjič se ne morejo poznejšnji pravni nasledniki sklicevati na pridobitev v zaupanju na javno knjigo, ker je pridržek lovske pravice razvideti iz listine deželne komisije, v zemljiški zbirki ležeče in ga bi ob potrebni pazljivosti mogli zapaziti, tembolj, ker izvrševanje lovske pravice ni zemljiškim lastnikom glasom š-a 383 obč. drž. zak. in pat. z dne 7. marca 1849 št. 145 drž. zakonika dovoljeno nepogojno, ampak je urejeno na podlagi političnih zakonov.

Bilo je potemtakem ugoditi revizijskemu rekuru.

II.

Glasom odkupnih poravnav z dne 23. oktobra 1878 št. 1711 in 12. januarja 1879 št. 15, odobrenih od deželne komisije za odkup in uredbo zemljiških bremen, si je c. kr. rudniška grajščina v Idriji o priliki, ko je odstopila gozdnim upravičencem dele svojega gozda za odplačilo za odkupljena bremena, pridržala lovsko pravico na odstopljenih parcelah. Na podlagi teh odkupnih poravnav je izdala deželna komisija listini o postavljenju mejnikov in popisu mej z dne 9. julija 1879 št. 844 in 24. julija 1879 št. 866, v katerih se vsklicuje na omenjeni poravnavi. Lastninska pravica za dotične gozdne upravičence se je vknjižila le temeljem napominanih obmejilnih listin. Pozneje so se odstopljene parcele prodale in so sedaj v posesti singularnih naslednikov.

C. kr. finančna prokuratura je v imenu c. kr. erarja na podlagi navedenih listin predlagala vknjižbo služnosti lovske pravice na zemljiščih, oziroma parcelah, ki jih je odstopila vsled omenjenih obmejilnih listin, v korist vložka deželne deske št. 1396.

C. kr. okrajno sodišče v Idriji je s sklepom z dne 27. oktobra 1903 št. 716/3 zavrnilo prošnjo iz razloga § 21 zemlj. zakona, ker so na dotičnih zemljiščih, na katerih se naj bi služnost vknjižila, vknjižene druge osebe, nego jih navajajo odkupne in obmejilne listne.

C. kr. deželno sodišče v Ljubljani je pa vsled rekurza c. kr. finančne prokurate, ki se je sklicevala na slučaj pod I., ugodilo prošnji s sklepom z dne 2. decembra 1903 R III 259/3-1 iz istih razlogov, s katerim je najvišje sodišče v slučaju pod I.) utemeljilo svojo odločbo.

V revizijskem rekurzu, ki so ga vložili prizadeti lastniki zemljišč, se je med drugim izpodbijal nazor, da se z odkupno poravnavo ni ustvarila obligatorna, marveč stvarna pravica, ki se drži stvari same, vsled česar niso v pravnem razmerju med seboj vsakokratni lastniki služečega in gospodujočega zemljišča, ampak zemljišča sama, ter da se nasledstvo v dotične pravice in obveznosti izvrši samo ob sebi s pridobitvijo zemljišča. Ta nazor nasprotuje glavnim načelom občnega državlanskega zakonika, ki jasno določa, kako se pridobi stvarna pravica. Pogodba daje edino le naslov, pridobi se pa služnost šele z vpisom v zemljiško knjigo (§§ 480 in 481 obč. drž. zak.) in šele potem, ko je enkrat z vknjižbo pridobljena, se drži služečega in gospodujočega zemljišča tako, da se nasledstvo izvrši samo ob sebi s pridobitvijo zemljišča. Niti ces. patent z dne 5. julija 1853 št. 130 drž. zak., niti najvišje odločilo z dne 30. marca 1859, ki sicer nikjer ni razglašeno in tudi nima nobene zakonite moči, ker je izšlo za nek posamezni slučaj, nista v tem oziru izpremenila obč. državlanskega zakona. Predlogu za vknjižbo služnosti ni moči ugoditi brez kršenja zemljiškoknjižnega zakona, ker se vknjižba predlaga zoper singularne naslednike prvotnih pogodnikov, torej v očitnem protislovju z določilom §-a 21 zemlj. zak.

G. kr. najvišje sodišče je z odločbo z dne 24. februarja 1904 št. 2612 revizijskemu rekurzu ugodilo, sklep rekurznega sodišča spremenilo in prvosodni sklep obnovilo iz razlogov:

Po §-u 94 št. 3 zemlj. zak. sme zemljiškoknjižno sodišče kako vknjižbo samo tedaj dovoliti, če je zahtevak utemeljen po vsebini in priloženih listinah. Za lastnike vprašljivih služečih zemljišč niso vknjižene v zemljiški knjigi tiste osebe, ki so navedene v poravnava, od deželne komisije odobrenih dne 23. okt. 1878 št. 1711 oziroma 12. januarja 1879 št. 15, ampak njih singularni nasledniki. Ni res, da se, kakor trdi sklep rekurznega sodišča, z omenjenima poravnava ni ustvarilo le obligatorno pravno razmerje, ampak stvarna pravica, ker napominani listini dajeta le naslov (§ 480 obč. drž. zak.), a stvarno pravico služnosti je moči na nepremičninah pridobiti le z vknjižbo v javno

knjigo (§ 481 *ibidem*). Ni stvar tabularnega sodnika, preiskavati, če je moči v poravninah ležeči naslov uspešno uveljavljati nasproti posameznim singularnim naslednikom. Tudi je upoštevati, da sta v zbirki listin zemljiške knjige pač obmejilni listini, ne pa poravnavi, radi česar je ničev zaključek rekurznega sodišča, da so pridobitelji zemljišč morali imeti vednost o pridržku, nahajajočem se v poravninah v korist c. kr. erarja.

H. Sturm.

b) Pogoji za uvedbo uradne preiskave veljavnosti zakona, ki ga je sklenil avstrijski državlján v inozemstvu po inozemskem pravu.

C. kr. deželno sodišče na Dunaju je po uradoma uvedeni preiskavi veljavnosti zakona in po ustni razpravi razsodilo:

Zakon, sklenjen dne 30. junija 1896 v Petrogradu med Antonijo S. rojeno Kl. in knezom Sergijem E., se izreka radi zadržka obstoječe zakonske vezi neveljavnim; pri neveljavnosti tega zakona ne zadeva krivda ni Antonije S., ni kneza Sergija E.

Dejanski stan.

V pravdi J. pl. Kr. proti soprogi Antoniji pl. Kr. radi neveljavnosti med njima dne 10. januarja 1901 sklenjenega zakona je sodni dvor pri ustni razpravi dne 5. novembra 1903 sklenil, da bo uradoma preiskal veljavnost zakona, katerega je bila sklenila toženka Antonija pl. Kr. rojena Kl., prvič poročena S., dne 30. junija 1896 s knezom Sergijem E. v Petrogradu.

Dne 2. novembra 1869 na Dunaju rojena Antonija Kl. je bila krščena po rimskokatoliškem obredu.

Dne 15. januarja 1891 se je poročila na Dunaju s katoliškim, na Dunaju rojenim in tje kaj pristojnim Rudolfom S. po katoliškem obredu. Ta zakon je kr. komorno sodišče v Berlinu s sodbo z dne 26. februarja 1895 razdružilo.

Antonija S. se je poročila nato 30. junija 1896 v Petrogradu s knezom Sergijem Vladimirovičem E. grško-vzhodne vere; ta zakon je odločba škofovskega ordinarijata v Moskvi z dne

30. julija 1898, potrjena po svetem Sinodu, razdružila in kneginji Antoniji E. dovolila, da se poroči v tretje.

Ta dejanski stan je nesporen.

Proti uvedbi uradne preiskave o veljavnosti med Antonijo S. in Sergijem E. sklenjenega zakona in proti sodbi, kakor v pravoreku, so se izrekli vsi udeleženci razprave; branitelj zakonske vezi je zlasti poudarjal, da ni nobenega zakonitega povoda, da bi se v predmetnem slučaju o veljavnosti zakona spoznalo s sodbo.

Razlogi.

Ker sta bila Antonija in Rudolf S. oba avstrijska državljana in katoličana, zato po smislu §-a 4 in 111 o. d. z. sodba berlinskega komornega sodišča zanja ni mogla imeti učinka, da bi razdružila njuno zakonsko vez.

Antoniji S. rojeni Kl. je bilo torej kot avstrijski državljanki po rojstvu in zakonu s S. in kot katoličanki vsled določbe §-a 62 o. d. z. sploh zabranjeno, skleniti ob življenju Rudolfa S. veljaven drug zakon.

Po §-u 50 al. 2 jur. n. so za spore o veljavnosti zakonov izključno pristojni sodni dvori I. stopnje; po §-u 100 ib. je tožbo na neveljavnost zakona, ako v tozemstvu ni utemeljena ni občna, ni nobena posebna pristojnost sodišča, podati pri deželnem sodišču na Dunaju.

Kar velja za tožbe na neveljavnost zakona, mora veljati po zmislu zakona tudi v slučajih uradne preiskave veljavnosti po §-u 94 o. d. z.

Zato ugovor zastopnika kneza E. o nepristojnosti dunajskega deželnega sodišča ni utemeljen.

Tega, da je zakon med Antonijo in Sergijem E. škofijski ordinarijat v Moskvi zopet razdružil, sodišče ni smatralo za merodajno.

Izpodbijani zakon je pa vsled zadržka obstoječe zakonske vezi po §-u 62 o. d. z. neveljaven.

Krivde pri neveljavnosti zakona sodišče ni našlo pri nobenem obeh soprogov; knez E. kakor inozemec ni mogel poznati avstrijskih zakonov, Antonija S. pa je bila vsled sodbe berlin-

skega sodišča v dobri veri, da je njena zakonska vez z Rudolfom S. razdružena. —

C. kr. deželno nadsodišče na Dunaju ni ugodilo ni prizivu branitelja zakonske vezi, ni prizivu zastopnika kneza E. in je sodbo prve stopnje v celem obsegu potrdilo.

Razlogi.

Po §-u 94 o. d. z. je veljavnost zakona, kateremu nasprotuje zadržek §-a 62 o. d. z., preiskati uradoma.

Sodišče I. stopnje, ki je povodom tožbe Josipa pl. Kr. proti Antoniji pl. Kr. rojeni Kl. na neveljavnost zakona, dne 10. januarja 1901 v Londonu med njima sklenjenega, uradoma zvedelo, da se je toženka poročila s knezom Sergijem E. dne 30. junija 1896, ko je njen zakon z Rudolfom S. po avstrijskem zakonu še pravno-veljavno obstojal, ni bilo le upravičeno, temveč dolžno, veljavnost tega v Petrogradu sklenjenega zakona uradoma preiskati.

Ako pa se je preiskava uvedla, potem se je moralo tudi s sodbo odločiti (§ 18 dv. dekr. z dne 23. avgusta 1819) in bi bilo nedopustno, ravnati z vprašanjem le kakor s predvprašanjem in se o njem izraziti le v razlogih sodbe na tožbo Josipa pl. Kr.

Antonija S. je bila, ko je sklenila zakon s knezom E., avstrijska državljanka. Po §-u 4 o. d. z. je bila glede svojih pravnih opravil v inozemstvu vezana na avstrijske zakone, kolikor omejujejo njeno zmožnost k pravnim opravilom in kolikor naj bi iz njih izhajale pravne posledice v tozemstvu.

V obeh ozirih so v predmetnem slučaju pogoji dani. Zmožnost Antonije S., skleniti drugi zakon, je bila omejena po §-u 62 o. d. z.; na drugi strani bi bila Antonja S. vsled svojega zakona s knezom E. po §-u 92 o. d. z. upravičena, nositi v tozemstvu ime svojega soproga in uživati pravice njegovega stanu.

Radi tega sta oba priziva branitelja zakonske vezi in zastopnika kneza E. neutemeljena, in je bilo sodbo I. stopnje potrditi.

C. kr. najvišje sodišče je na revizijo branitelja zakonske vezi s sklepom z dne 7. decembra 1904 št. 17.038 razveljavilo radi ničnosti izpodbijano sodbo, sodbo prve stopnje in vso uradno preiskavo veljavnosti predmetnega zakona.

Razlogi.

Po §-u 94 o. d. z. je neveljavnost zakona, kateremu nasprotuje eden tam imenovanih zadržkov, uradoma preiskati. Kadar pa gre za zakon, ki ga je sklenil avstrijski državljani v inozemstvu, je pogoj uvedbi uradne preiskave, prvič, da omejujejo avstrijski zakoni osebno zmožnost tozemca k sklenitvi zakona, drugič, da naj ima sklenjeni zakon v tozemstvu pravne posledice.

Prvi teh pogojev je podan, ker se za časa obstoječega zakona avstrijski državljani ne more veljavno v drugo poročiti. Nikakor pa ni dan drugi pogoj.

Po §-u 4 o. d. z. se mora pravno opravilo že skleniti v namen, da bo imelo pravne posledice v tozemstvu, ali pa se morajo razmere tako premeniti, da se pravne posledice v tozemstvu resnično pokažejo.

Zakon s knezom E. se je sklenil na Ruskem z ruskim državljanom, in nobenega razloga ni za trditev, da sta soproga nameravala ž njim pravne posledice v Avstriji. Soproga je sicer vsled tega, na Ruskem veljavno sklenjenega zakona, zadobila ime in stan svojega moža. Ali nedoločna možnost, da bi utegnili zadobljeno ime in stan uveljaviti v Avstriji, se nikakor še ne da uporabiti po zmislu cit. §-a 4.

O pravnih posledicah pravnega opravila se da govoriti le tedaj, ako tangirajo pravice tretje osebe, bodisi zasebne ali subjekta javnega prava. V le-tem slučaju prihajata v poštev le država, ki ima interes na tem, da se poslužuje vsak imena, katero mu pritiče, in prvi soprog Rudolf S. Ker pa Antonija S. izvzema kratek čas, v katerem je živela na Dunaju s svojim tretjim soprogom Josipom pl. Kr. in se posluževala imena Kr., v Avstriji sploh ni bivala, odpade državni interes na rabi imena S.; a prvega soproga z rabo imena E. Antonija S. doslej v Avstriji ni žalila.

Za vprašanje, je li bila dopustna uradna preiskava zakona, s knezom E. sklenjenega — sicer že davno pravokrepno razdruženega — je merodajno le to, ali more veljavnost tega zakona imeti odločujoč vpliv na veljavnost prvega z Rudolfom S. ali tretjega z Josipom pl. Kr. sklenjenega zakona. Nima ga v nobenem teh pogledov. Za veljavnost prvega zakona je merodajno

edino, da je bila soproga pri sklenitvi Avstrijka in katoličanka; za veljavnost tretjega pa je drugi zakon, ki se je po ruskem pravu združil še pred sklenitvijo tretjega, popolnoma brez pomena in merodajen le prvi. Zato se tudi pri sodni odločitvi o veljavnosti tretjega zakona sploh ni smelo ozirati na drugi zakon.

Avstrijsko sodišče ni bilo poklicano, preiskati uradoma in po avstrijskem pravu veljavnost zakona, katerega je sklenil avstrijski državljani v inozemstvu po inozemskem pravu, ako zakon sploh ne obstoji več, in ako ni bilo nobene pravne potrebe za preiskavo. Manjkala mu je pristojnost in ta nepristojnost je bila absolutna (§ 477 št. 3 c. p. r.).

To je branitelj zakonske vezi opravičeno ugovarjal; zato je bilo sodbi in celo postopanje razveljaviti.

Dr. L.

c) Tudi daritev hranilne knjižice, na katero se je vložilo tudi premoženje druge osebe, je veljavna in prikrajšanemu je odgovoren le darovalec (§ 945 o. d. z.).

Ivan H. je vložil doto v znesku 5000 K, katero mu je donesla soproga Ana H., v hranilnico. Kasneje je to vlogo dopolnjeval iz dohodkov posestva, obe ma zakonskima lastnega, tako da je hranilna knjižica narasla na 10.000 K. Nekoliko dni pred svojo smrtjo je Ivan H. izročil to knjižico svojemu očetu Antonu H. rekši: »Tu imate, oče, jaz Vam to dam.« Soproga je Ivanu H. očitala kmalu nato, kaj je storil, a Ivan H. je odvrnil: »Oče bo že nazaj dal, če ozdravim.«

Po smrti Ivana H. je oče Anton H. tožil vdovo Ano H. na priznanje lastnine na hranilni knjižici, glaseči se na ime Ivana H. z vlogo 10.000 K.

Prvosodno sodbo, ki je tožbi ugodila, je višje dež. sodišče potrdilo iz razlogov:

Darilna pogodba je tu nastala, čeprav je zapustnik rekel »dam« namesto »podarim«, ker ti besedi se v navadnem govoru večkrat zamenjavata in po zmislu §-a 938 o. d. z. daritev utemeljita. O daritvi za slučaj smrti tukaj ne more biti govora. Pač pa gre za to, ali ta daritev ni neveljavna in brez moči nasproti toženki, ki zahteva solastnino na hranilni knjižici glede na to,

da del vloge tvori njeno doto, ostanek pa izvira iz dohodkov posestva, obema zakonskima lastnega, in glede na to, da se je bila sklenila ženitna pogodba. To vprašanje mora sodišče zanikati. Ako je soprog podaril vloge, ki niso bile popolnoma njegova last, potem se mora soproga držati le zapuščine sprogove, ako je zapustnik ravnal preko uprave premoženja, ki mu je bila zaupana. Glede dote pridobi zakonski mož lastninsko pravico; zahteva, naj se dota vrne, je obligatorne narave (§-a 1227, 1229 o. d. z.) in ne more po smrti soproga ustanoviti lastninske pravice za soprogo na stvari, ki je bila dana za doto. Tudi ako bi podarjena hranilna knjižica obsegala del skupnih dohodkov, ne izgubi darilna pogodba svoje veljave, kajti tudi tuje stvari mogo postati predmet podaritve. Obdarovanec pridobi njih lastnino, a prejšnji lastnik more tožiti le darovalca, ki mu ostane odgovoren iz uprave njegovega premoženja. Tudi kako kršenje ženitne pogodbe bi moral zapustnik, ne pa obdarovani tožitelj zastopati nasproti toženi soprogi:

Vrhovno sodišče z odločbo od 24. aprila 1906 št. 6471 ni ugodilo reviziji toženke.

Razlogi.

Po vsej pravici sta obe spodnji inštanci pripoznali darilno pogodbo med živimi, ne pa daritve za slučaj smrti, zakaj tista izjava je merodavna, ki jo je oddal zapustnik pri izročitvi hranilne knjižice. Ako je Ivan H., izročajoč hranilno knjižico, rekel očetu svojemu: »Tu imate, jaz Vam to dam,« znači to toliko, da naj stvar ima, ker se mu jo da, in s tem so podani vsi znaki daritve. O kaki utesnitvi, da naj bi daritev stopila v moč po smrti Ivana H., ni bilo govora, in če bi Ivan H. sam pri sebi imel namen, da daruje le za slučaj smrti, bilo bi to brez pomena, ker le resnično izjavljena volja povzroči učinke in ker kasnejša izjava Ivana H.: »oče mu bo že nazaj dal, ako ozdravi« ne more ničesar izpremeniti na že pridobljenih pravicah. Glede na podano izjavo tudi ni nikakega razloga misliti, da je bila hranilna knjižica dana očetu v shrambo, dokler Ivan H. ne ozdravi, ker se daritev ne sme domnevati, ali tukaj so okoliščnosti, ki ne prepuste dvoma, da je Ivan H. izročil hran. knjižico po daritvi med živimi in da je daritev postala perfektna po izvršeni izročitvi. Glede zahteve

toženkinе, da jej gre polovica vlog, so dovolj izpregovorili razlogi prizivne sodbе, in je le pripomniti, da se lahko, kakor izhaja iz določbе §-a 945 o. d. z., daruje tudi tujo stvar, in da tist, ki je s tem prikrajšan, more na odgovornost klicati edinole darovalca.

d) Gradnjom u svom zračnom prostoru može se priljubiti uza zid drugoga kad ta zgrada sačinjava posebnu neodvisnu zgradu sa svojim zidovima.

Tuženici su u svom dvoru zgradili zahod i komin naslonivši obe zgrade na zid tužiteljčine kuće.

Ustaje tužiteljica tužbom i predlaga ovaj tužbeni zahtjev:

I. Da je zid, na koji su tuženici naslonili zahod i komin, izključive vlasnosti tužiteljice.

II. Da tuženicama ne pripada pravo da ma šta naslone na taj zid.

III. Da tuženici imaju za 14 dana razvaliti zahod i zid.

Prvi je sud prihvatio u cjelini tužbu.

Prizivni je sud u suštini potvrdio tu presudu s razlikom, da tuženici nijesu dužni, da razvale zahod i komin, nego da jih odaleče od zida tužiteljčine kuće.

Vrhovni je sud riješenjem od 20. lipnja 1905 br. 9396 ukinuo prizivno riješenje i povratio stvar prizivnom sudu, da ju opet raspravlja i riješi, i to iz sljedećih razloga:

Što se vlastine tiče, presuda je prizivnog suda pravno osnovana a postupak potpun, jer je okolnost, da se radi o glavnom zidu tužiteljčine kuće, dostatna, e da opravda predmnjevu, da je ona isključiva vlasnica, te je valjalo, da tuženici dokažu, da je to pravo ograničeno.

Drukčije stvar stoji u pogledu pitanja da li gradja u zračnom prostoru tuženika dira u tužiteljčina prava. Za riješiti pitanje da li su prava tužiteljčina bila povrijedjena tim što je gradja bila sagrađena tik do tužiteljčina zida valjalo je utvrditi da li su nove građnje naslonjene i to tako, da im za opstanak treba potpore druge zgrade, da li dakle te građnje ne sačinjavaju posebne neodvisne zgrade sa svojim zidovima.

To nije izvidjeno, te nema dostatnog osnova, e da se stvar temeljito presudi, pa je s toga valjalo udovoljiti revizijskom razlogu § 503. br. 2. g. p. ukinuti riješenje prizivnoga suda i narediti, da se postupak popuni.

Mj.

e) Za naložitev kazni zavoljo nereda po zmislu §-ov 86, 220 c. pr. r. so pristojna tudi sodišča druge stopinje.

C. kr. višje deželno sodišče v Gradcu je naložilo s sklepom od 4. decembra 1906 odvetniku N. radi žaljivih izrazov v rekurzu, zadevajočih postopanje nasprotniškega zastopnika, po zmislu §-ov 86, 220 c. pr. r. denarno kazen zavoljo nereda.

Odvetnik N. je v rekurzu zoper ta sklep — mimo drugega — izpodbijal pristojnost višjega deželnega kakor rekurznega sodišča, češ, kazen zavoljo nereda bi smelo, če bi bila zaslužena, le tisto sodišče naložiti, pri katerem se je rekurzni spis vložil.

Vrhovno sodišče pa je storilo sklep od 28. dec. 1906, št. 20.893, s kojim je rekurz odvetnika N-a zavrnilo in med razlogi glede izpodbijane pristojnosti izreklo, da je sicer sodišče, pri katerem se spis vloži, pristojno za naložitev kazni zavoljo nereda, da je pa prav tam pristojno tudi sodišče druge stopinje, ki je imelo s tistim spisom uradoma posla. —

Dr. M. D.

f) Stroški intervencije pri rubežu.

V izvršilni stvari A zoper B-ja je prvi sodnik priznal zahtevajočemu upniku tudi stroške intervencije pri rubežu. Šlo je za izterjanje terjatve v znesku 20.000 K. Vsled rekurza zavezančevega je c. kr. deželno kot rekurzno sodišče v Lj. odreklo te stroške iz nastopnih razlogov:

Udeležba zahtevajočega upnika pri opravi rubeža je moči smatrati le takrat za potreben izvršilni čin, če je po danih okoliščinah pričakovati kako otežkočenje ali pa celo obrezuspešenje oprave rubeža, bodisi po zavezancu samem, bodisi po drugih osebah, ali pa če je mogoče, da bi izvrševalni organ ne mogel najti vseh delov zavezančevega premičnega imetja, ter je v obeh slučajih pričakovati, da bode take ovire moči odstraniti le, ako se bo zahtevajoči upnik udeležil izvršbe. Take okoliščine pa je posvedočiti že v predlogu za dovolitev izvršbe, ali pa se morajo pokazati vsaj pri opravi rubeža. Tukaj pa ni niti enega niti drugega. V predlogu se potrebnost udeležbe nič ne naglašja, iz

rubežnega zapisnika pa ni posneti, da bi se rubež ne bil izvršil gladko. Rubež brez navedene kvalifikacije pa nikakor ne potrebuje podpore od strani zahtevajočega upnika; kajti uradna dolžnost izvrševalnega organa je, da popiše vse, tudi nezarubljene premičnine, tako da morejo potem sodnik in stranke presoditi, če se je rubež vršil po zakonu, ali pa če je treba morda kake poprave.

C. kr. vrhovno sodišče je z odločbo z dne 13. novembra št. 18.164 ta sklep spremenilo in vzpostavilo sklep prvega sodnika, ker je zaradi višine izvršljive terjatve bila intervencija potrebna in se ne more pritrditi izvajanjem rekurznega sodišča, s katerimi utemeljuje odreko stroškov intervencije.

K.

Izpred državnega sodišča.

Pravice po členu XIX. drž. osnovnega zakona od 21. dec. 67. št. 142 drž. zak se smejo tudi občine posluževati proti nadrejenim oblastvom, tedaj v prvi vrsti proti dež. odboru.

C. kr. državno sodišče je po javni razpravi z dne 3. julija 1906 o pritožbi občine Kokarje radi prestopka ustavno zajamčene jezikovne ravnopravnosti proti štajerskemu deželnemu odboru za pravo spoznalo:

Da je deželni odbor vojvodine štajerske s svojima rešitvama z dne 3. novembra 1905, št. 36.715 in z dne 25. febr. 1906, št. 48.206 kršil politično pravico, ki pristaja občini Kokarje po členu XIX. odstavek 2. drž. osn. zakona z dne 21. dec. 1867, drž. zak. št. 142.

Pritožba občine Kokarje je trdila nastopno:

Na slovensko vlogo občine Kokarje je štajerski deželni odbor z nemško rešitvijo od 3. novembra 1905, št. 36.715 županstvu naznanil, da ne more vplivati na dostavljanje ali izročevanje sodnih kazenskih spisov. Županstvo je nemški spis deželnemu odboru vrnilo in prosilo, naj se mu doloži rešitev v slovenskem jeziku. Štajerski deželni odbor se je na to s svojima rešitvama z dne 25. februarja 1906, št. 48.206 in 49.401 izjavil, da si naj županstvo potrební prevod samo omisli.

Ker je slovenski jezik v štajerski deželi navaden in ker priznava država v zmislu člena XIX. drž. osn. zakona z dne 21. dec. 1867, drž. zak. št. 142 v šoli, uradu in javnem življenju ravnopravnost vseh jezikov, ki so v deželi v navadi, je jasno da se je občini kršila ustavno zajamčena pravica in sicer z obema zgoraj navedenima rešitvama. Po duhu tega zakona je, da se vsaka na katerosibodi deželno oblastvo vložena, v deželnem jeziku pisana vloga v istem jeziku reši. C. kr. državno sodišče je to opetovano izreklo, n. pr. v razsodbah z dne 18. jan. 1888, št. 5, in z dne 3. julija 1888, št. 111. Občina v tem slučaju ni deželnemu odboru podrejeno oblastvo, temveč njo je smatrati za stranko, ki je dež. odboru samo neko prošnjo predložila.

Prosi se torej, naj se razsodi, da se je z navedenima rešitvama štajerskega deželnega odbora občini Kokarje kršila politična pravica, ki je zajamčena po členu XIX. državnega osnovnega zakona.

Protispis štajerskega deželnega odbora je zavračal pritožbo takole:

V razsodbi c. kr. državnega sodišča z dne 13. jan. 1888, št. 5, na katero se sklicuje pritožnica, se je razsodilo, da je občina upravičena pritožiti se proti odredbi deželnega odbora pri državnem sodišču, če gre za stvar, v kateri ni občina kakor podrejeno oblastvo, nego kakor stranka zaprosila pri deželnem odboru. Slično se razumeva tudi druga razsodba c. kr. državnega sodišča, na katero se sklicuje pritožnica. Temu primerno se tudi v le-tej pritožbi izrecno naglaša, da se je občina v predmetnem slučaju obrnila na deželni odbor kakor stranka, a ne kakor podrejeno oblastvo. Toda ta trditev ni resnična. Občina Kokarje je skupno z drugimi občinami v svojem poročilu z dne 1. avgusta 1905, št. 1166 deželnemu odboru naznanila, da je ona proti neki naredbi c. kr. politične ekspoziture v Mozirju, potrjeni od c. kr. namestništva, s katero se ji je zaukazalo dostavljati sodne kazenske spise, vložila ugovor na c. kr. ministrstvo za notranje stvari in dodala prošnjo, deželni odbor naj kot najvišja avtonomna oblast v deželi varuje občine gornjegraškega okraja ter se za nje poteguje pri dotičnem ministrstvu.

Nato se je izdala občini Kokarje rešitev dežel. odbora, koje prevod na slovenski jezik se je z izpodbijano rešitvijo odklonil.

Pritožba hoče sedaj trditi, da je bila občina, ker je šlo za stvar v prenešenem delokrogu, v tej stvari podrejena pač drž. oblastvom, ne pa tudi deželnemu odboru, nego da jo je bilo nasproti dež. odboru smatrati za stranko. Toda zasebni stranki pač ne pride na misel, obračati se na deželni odbor za posredovanje in podporo v stvari, ki pripada izključno v delokrog državnih oblastev. Če je občina ravnala tako, se je to le radi tega zgodilo, ker je pričakovala, da bo deželni odbor kot »najvišja avtonomna oblast« zastopal koristi vseh podrejenih občin. Občina je torej mogla le kakor oblastvo, deželnemu odboru podrejeno, zanašati se na njegovo varstvo in zastopstvo; torej uprav na to, da občina ni nasproti deželnemu odboru nobena stranka, se je naslanjala njena vloga.

Tu je treba dalje uvaževati, da vobče vloga občine Kokarje ni merila na nobeno rešitev (odgovor), nego v zmislu vloge je bilo deželnemu odboru prepuščeno, pri državnih oblastvih posredovati ali ne, ne da bi se za dolžnega smatral, poročati občini o svojem sklepu. Če je to vendar storil, bil je pri tem namen, občino poučiti o uspehih korakov, ki so bili že prej v tej zadevi iz lastnega nagiba storjeni. Izdati takšen pouk v svojem uradnem t. j. v nemškem jeziku, spada v neomejeno polno moč in pravico deželnega odbora.

Sicer pa ne more biti po namenu člena XIX. državnega osnovnega zakona, da bi se občinskim uradom v katerisibodi stvari priznavala pravica, zahtevati odgovore od prirejenih ali nadrejenih oblastev v jeziku, ki v teh uradih ni uradni jezik, četudi je v deželi navaden. V dopisovanju med dvema oblastvoma z različnimi, v deželi navadnimi uradnimi jeziki je pač edino pametno, ako se vsak urad v svojih odgovorih poslužuje svojega uradnega jezika. Brezdvomno bi občinski urad kokarski sam ne privolil, da bi moral vlogo nemškega urada (recimo zaradi povračila oskrbovalnih stroškov, torej) kot stranke v občinski, oziroma deželni stvari v nemškem jeziku rešiti in bi se župana sililo, tako nemško rešitev uradno podpisati. Ako torej deželni odbor v svojem občeivanju z občinskimi uradi rabi svoj uradni t. j. nemški jezik in ako on prepušča uradom, ki hočejo rabiti slovenščino za uradni jezik, da si omislijo potrebne prevode, ravno tako kakor si da deželni odbor došle slovenske vloge na

nemščino prevesti, potem smatra deželni odbor, da je to ravnanje edini in pravi namen navedenega člena XIX.

Zato se prosi, naj se pritožbo zavrne.

Pri javni ustni razpravi je zastopnik pritožbe izpodbijal nazor, da bi tu šlo za prošnjo občine kakor zasebne stranke; tam, kjer kako oblastvo nima o vlogi odločevati — odločba štajerskega deželnega odbora je bila tu stvarno izključena — ne more ono oblastvo veljati za nadrejeno oblastvo. Zahtevi občine ustreči ali ne, je bila popolnoma prosta volja deželnega odbora. A druga je z jezikom, v katerem se naj odgovarja; tu bi se bil moral deželni odbor na to ozirati, da je on dež. oblast dvojezične štajerske dežele in da je dotična stranka slovenska.

Zastopnik deželnega odbora je nasproti temu naglašal, da stvari, v kateri je občina deželnemu odboru pripisovala posredovanje, ni moči po njeni naravi smatrati za stvar strank in da je občina s svojo prošnjo za posredovanje deželnega odbora pri državni oblasti sama pripoznala svojo podrejenost pod deželni odbor. Deželni odbor končno sploh ni bil primoran odgovoriti ter je bil toliko bolj upravičen, v prostovoljnem odgovoru rabiti svoj uradni jezik. Ker je znanje nemščine jako razširjeno, ni treba na Štajerskem slovenski odgovarjati; če bi se sililo k odgovarjanju v tistem jeziku, v katerem je bil dopis pisan, bi to uprav za občino imelo trde posledice.

Zastopnik pritožbe je zatrjeval »replicando«, da prošnja občine ni izgubila značaja prošnje, ako se je z ozirom na uradno stvar vložila na tretjo vplivno osebo, kakor tukaj na deželni odbor. Več kot prevod občina tudi ni zahtevala: tega bi ji bil dež. odbor moral dati, kajti njegovo delovanje sega tudi v slovenski del dežele. Za medsebojno dopisovanje občin ni to nobeden prejudic.

Zastopnik deželnega odbora je v svoji dupliki prišel z novo trditvijo, da politične občine sploh niso narodna bitja, oziroma ne morejo biti nositeljice narodovih pravic.

Razlogi.

Znano je, da je v enem delu vojvodine štajerske tudi slovenski jezik v navadi. Brez dvoma se delovanje štajerskega dež. odbora razteza na vso deželo, na nemške in slovenske občine.

Po členu XIX. odst. 2. osnovnega zakona z dne 21. dec. 1867, drž. zak. št. 142 je ravnopravnost vseh deželnih jezikov v šoli, uradu in javnem življenju priznana. Iz te določbe, ki velja za vse javne, tudi za avtonomne urade, izhaja, da so na Štajerskem slovenske občine upravičene določiti deželni odbor slovenske vloge in da je ta dolžan na nje v slovenščini odgovarjati.

Ker je deželni odbor na slovensko vlogo občine Kokarje št. 1166 iz l. 1905 s svojo rešitvijo z dne 3. nov. 1905, št. 36.715 v nemščini odgovoril, ker je nadalje deželni odbor s svojo rešitvijo z dne 25. februarja 1906, št. 48.206 izdanje slovenskega prevoda svojega odgovora odklonil, je bila občina Kokarje za pritožbo pri c. kr. državnem sodišču upravičena.

Proti temu ugovarja protispis prvič, da je občina Kokarje svojo vlogo št. 1166 deželni odboru predložila kot podrejeno oblastvo, da torej ni upravičena pritoževati se pri c. kr. državnem sodišču zбоk kršenja politične pravice. Ta ugovor ni utemeljen. Določbe državnega osnovnega zakona niso namenjene samo posameznim fizičnim osebam, temveč tudi tozemskim korporacijam. Občina Kokarje je kot občina v vojvodini štajerski brez dvoma tozemska korporacija, ne pa samo organ deželnega odbora. Seveda je ona v zakonitih mejah podrejena nadzorovanju deželnega odbora in je vrhu tega člen upravnega organizma v deželi. Toda vzlic temu je ona korporacija ter ji pripadajo kakor taki politične pravice in je torej upravičena, če jej te pravice krši predstojna oblast, pritožiti se pri c. kr. državnem sodišču.

Drugič se hoče uveljaviti, da je poslovni jezik deželnega odbora nemški. Tudi ta ugovor je brez pomena, kajti določitev uradnega jezika deželnega odbora se ne more dotikati pravic, ki so občini z državnim osnovnim zakonom zajamčene.

Zato je bilo razsoditi, kakor zgoraj rečeno.

Pripomnja priobčevalca. Ta razsodba je velike važnosti za vse dežele z mešovitim prebivalstvom, v prvi vrsti za Štajersko, Koroško in za primorske pokrajine.

Dr. Juro Hrašovec.

Zveza slovenskih odvetnikov

je imela v nedeljo, dne 16. decembra 1906 svoj občni zbor v Ljubljani.

Predsednik dr. Triller pozdravi ob 1/2 11. navzočne in poroča obširno o delovanju odvetniške zveze v preteklem letu. Konstatuje z zadoščenjem, da so se začele tudi zasebne stranke obračati do odvetniške zveze za posredovanje v pravno-jezikovnih stvareh. Splošno je bilo v preteklem letu delovanje zveze manj živahno ko prej, vendar-le je imela Zveza priliko sestaviti celo vrsto pritožb zaradi teptanja jezikovne ravnopravnosti pri sodiščih, pred vsem na Koroškem. Omenja tudi nečuven slučaj dr. Brejc — dr. Goll, ko je po ukazu višjega deželnega sodišča v Gradcu zabranil sodnik branitelju drju. Trillerju zagovarjati svojega klienta drja. Brejca slovensko, in se je postavilo na isto protipostavno stališče tudi vsključno sodišče v Celovcu, ki pa je potem, ko je bil zagovornik s protestom odložil zastopstvo, dovolilo obtožencu drju. Brejcu, da se je zagovarjal slovensko. Nadalje poroča, da se je 7. maja 1906 predstavila odvetniška zveza po deputaciji, sestoječi iz predsednika, drja. Hrašovca, drja. Rosine in drja. Brejca predsedniku višjega deželnega sodišča v Gradcu g. Pittreichu, ko je prišel v Ljubljano, in mu obrazložila vse pritožbe in opravičene zahteve slovenskega odvetništva radi jezikovne ravnopravnosti pri sodiščih.

To poročilo kakor poročilo blagajnika, drja. Koka lja se je vzelo odobrujé na znanje. Iz poročila blagajnika posnamemo pred vsem, da je štela zveza v letu 1905/06 63 članov, da pa še vedno ne obsega vseh slovenskih odvetnikov in koncipijentov, kakor bi bilo želeti.

Izmed raznih poročil omenjamo poročilo drja. J. Brejca o justičnih razmerah na Koroškem. Dr. Brejc je poudarjal, da je na Koroškem ostalo vse pri starem. Vse pritožbe so ostale brezuspešne, vladna maksima je, da se pritožb ne reši in sploh nanje ne odgovori. Med tem časom so na Koroškem menjali dvakrat deželnosodnega predsednika. Za Ullepitschem je prišel Walter. Tudi pod njegovim predsedstvom je vladala v jezikovnem oziru stagnacija. Za Walterjem je prišel Schmidt; le-ta

zna popolnoma slovenski, izpremenilo se pa tudi pod njim ni nič bistvenega. Začetkoma so sicer tu pa tam slovenske zemljiškoknjižne sklepe napravili v slovenskem jeziku, toda tudi to je polagoma ponehavalo in skoraj da prenehalo. Ko se je dne 18. junija t. l. mudila koroška deputacija na Dunaju v zadevi volilne reforme, je intervenirala tudi pri pravosodnem ministru dr. Kleinu. Minister je sicer pokazal, da je izbornou poučen o koroških razmerah, a ni hotel obljubiti pomoči in pravice slovenskemu jeziku, marveč se je skliceval samo na dr. Ploja, češ, da on ve, da pravosodni minister nima v tej stvari ničesar govoriti in da so mu popolnoma vezane roke. In res se čuje, da ima v personalnih stvareh pri sodiščih na Koroškem in Štajerskem odločilno besedo edino nemški minister-rojak Prade, kateremu se predlože vsi tozadevni akti. Govornik se je dotaknil tožbe, ki jo je proti njemu vložilo uredništvo »Slovenca«, ozir. dr. Lampe, ter pripomnil, da se mu je edino v tej tožbi posrečilo izvojevati pri deželnem sodišču v Celovcu slovenski zapisnik. Skratka, na Koroškem je ostalo pri starem. Poročevalec je na pr. letos zastopal neko slovensko stranko ter pri tem predlagal slovenski zagovor in zapisnik. Ker je celovsko sodišče to odklonilo, se je pritožil na graško nadsodišče, kajti vprašanje ni bilo zgolj jezikovno, ampak sploh vprašanje procesualnega prava. Toda v Gradcu pritožbe niso hoteli rešiti, ampak so jo odstopili predsedništvu. Tudi to je odgovorilo, da ničesar ne ukrene. Nato se je vložil revizijski rekurz na Dunaj, kjer pa leži že 6 mesecev, ne da bi ga rešili. Razmere so tem slabše, ker na Koroškem sistematično nastavljajo pri sodiščih samo takozvane kurzovce in se slovenski sodni uradniki iztiskajo iz dežele. Zanimiva sta v tem oziru dva slučaja. Neki slovenski avskultant bi moral položiti sodniški izpit. Od poučene strani se mu je odločno odsvetovalo, naj ne dela sedaj izpita, ker bo sicer prav gotovo premeščen iz dežele. Nekemu drugemu sodnemu gospodu, dobre narodne slovenske družine sinu, pa je tudi strupena sapa, ki veje po naših sodiščih, kar čez noč ugasila v njegovem srcu zadnjo iskro narodne zavednosti. To je sad oficijalne in napol oficijalne vzgoje našega mladega sodnega naraščaja. To sta dva slučaja, ki v bengalični luči ilustrirata sodne razmere na Koroškem.

Na predlog drja. Novaka se je izreklo drju. Brejcu za njegovo interesantno poročilo priznanje in zahvalo.

Nadalje je poročal dr. Hrašovec podrobno o jezikovnih razmerah v okrožju celjskega okrožnega sodišča in pred vsem poudarjal, da obstoji še vedno nezaslišana krivica, da se v tem skoraj popolnoma slovenskem okrožju v porotnih slučajih sestavljajo še vedno nemške obtožnice, da sta pouk in zaprisega porotnikov izključno nemška, akoravno je mnogo porotnikov slovenske narodnosti, in da je tudi pledoje državnega pravdnika pri porotnih sodiščih zgolj nemški. O napredku doslej še ni moči govoriti. Omenja, da se celjski slovenski odvetniki pritožujejo v vseh slučajih, ko se krši zajamčena jezikovna ravnopravnost po kakem sodniku, vedno in »corpore«, to je, da podpišejo dotično pritožbo vsi brez izjeme.

Dr. Rosina poroča v istem zmislu o jezikovnih razmerah v okrožju mariborskega sodišča in naglaša, da v kazenskem postopanju o jezikovni ravnopravnosti ni moči govoriti, temveč se slej ko prej slovenščina neopravičeno zapostavlja, ker zavzemajo nemški sodniki stališče, da ima slovenščina le tedaj mesta, ako stranka nemščine sploh ni zmožna.

Po nekaterih pojasnilih predsednika, ki so zborovalce popolnoma zadovoljila, so sledile volitve in se je volilo predsednikom enoglasno zopet drja. Trillerja ter v celoti ves stari odbor s spremembo, da se je izvolilo mesto drja. Müllerja, ki je ostavil Ljubljano, odbornikom odv. koncipijenta drja. Vladimira Serneca.

Pri slučajnostih se je na predlog drja. Pegana po živahni debati soglasno sklenilo, da ljubljanski odvetniki odslej odklanjajo prestave razsodeb višjega dež. sodišča v Gradcu, ki se napravijo pri dež. sodišču v Ljubljani; to iz razloga, ker so prestave nezakonite, in z dostavkom, da zahtevajo izvirne slovenske razsodbe.

Na predlog dr. Kušarja se sklene nadalje po daljši debati, da se pozovejo slovenski odvetniki vplivati na to, da bo v bodoče pri višjem deželnem sodišču v Gradcu pri prizivnih razpravah v slučajih, ko se vrši prizivna razprava o slovenski tožbi, sestavljeno tudi poročilo v slovenskem jeziku, da se razglasi in izda tudi slovenska prizivna razsodba.

Ob 1. popoldne je zaključil predsednik zanimivo zborovanje.

Književna poročila.

J. Peisker: Die älteren Beziehungen der Slawen zu Turko-tataren und Germanen und ihre sozialgeschichtliche Bedeutung; Sonderabdruck aus der Vierteljahrschrift für Social- und Wirtschaftsgeschichte 1905.; XII. i 243 str.¹⁾

O tej knjigi je gosp. dr. **Iv. Strohal** priobčil v zadnjem »Mjesečniku«
naslednje poučno izvestje:

I nauka o razvitku socijalnih odnošaja ima svojo povjest, ima svoj razvitak. Razvija se ona ne samo kao neka općena nauka o razvitku socijalnih odnošaja kod svih naroda, nego i kao specijalna nauka o razvitku socijalnih odnošaja kod jednog samo naroda ili kod jedne samo grupe naroda.

Nauka o razvitku socijalnih odnošaja kod Slavena ima takodjer svoju povjest. U prvoj već dobi razvitka ove nauke, moglo bi se reći, pojavile su se dvije škole: pojavila se je slavenofilska i zapadnjačka škola. Tatištev,²⁾ Boltin³⁾ i drugi učili su, da su Slaveni, a napose Rusi imali svoje zakone već onda, kad su se naselili u današnju svoju postojbinu. Tome dodao je Herder⁴⁾ teoriju, da su Slaveni već po svojoj naravi krotke i miroljubive čudi, te da su pozvani da uživotvore ideju humanosti. U kraljodvorskom i zelenogorskom rukopisu pronašao se je pak dokaz, da su Slaveni već onda, kad su se naselili u današnju postojbinu, imali svoj stari zakon vječnih bogova, koga su još iz Indije sobom donijeli. Ostanci uređaba osnovanih na tom idealnom starom zakonu, učilo se je, da su porodična zajednica svih dobara kod južnih Slavena i općinska zemljišna zajednica s periodičkim prerasdjeljivanjem kod Rusa. Dalje je slavenofilska škola dokazivala, da su doista kod starih Slavena postojale same porodične zajednice svih dobara, kakove još i danas postoje kod južnih Slavena, dotično same općinske zemljišne zajednice s periodičkim prerasdjeljivanjem, kakove još i danas postoje kod Rusa. Ove prvobitne idealne uredbe isčeznule su kod nekih slavenskih naroda, učilo se je, samo pod tudjinskim utjecajem, napose pod utjecajem njemačkih zakona.

Toj slavenofilskoj nauci nasuprot učili su već u prvoj dobi pojedini učenjaci, kao Šleczer⁵⁾, Karamzin⁶⁾, Czacki⁷⁾, da su Slaveni poprimili

¹⁾ Ovu ocjenu primilo je uredništvo već početkom travnja 1906.; no jer je bilo mnogo drugog gradiva, nije došla na red, da bude uvrštena; međjutim izišla je ocjena ovog djela s filološkog gledišta takodjer i u »Nastavnom Vjesniku« (od profesora dra. Florschützta).

²⁾ История Россійская.

³⁾ Примѣчанія на Лекерка.

⁴⁾ Ideen zur Philosophie der Geschichte der Menschheit.

⁵⁾ Nestor. Russische Annalen.

⁶⁾ Исторія государства руссiйскаго.

⁷⁾ O litawskich i polskich prawach.

zakone od drugih, napose germanskih i normanskih naroda, a da su prije toga bili divlji, te da su i kod njih postojali različni zli običaji i uredbe, kao i kod drugih divljih naroda, tako napose da je i kod njih postojalo ropstvo, doprinosanje ljudskih žrtava bogovima, umaranje novorođene djece itd. No protivnici slavenofilske škole doskoro su zašutjeli, i dugo vremena širila se je nauka ove škole skoro bez svakoga prigovora.

Tek nakon što su zapadni a napose njemački učenjaci počeli učiti, da ovakove uredbe, kakova je općinska zemljišna zajednica s periodičkim prerazdijeljivanjem, dotično kakova je porodična zajednica svih dobara, postoje kod svih naroda na najnižem stupnju kulturnog razvitka, i da su takove uredbe postojale nekoč kod svih današnjih kulturnih naroda, — oslabila je slavenofilska nauka; počelo se je uvidjati, kuda vodi njezino dokazivanje. U novije tek doba pojavili su se učenjaci, koji nisu htjeli biti slijepi za jasne dokaze, da kod starih Slavena ne ima traga ni općinskoj zemljišnoj zajednici s periodičkim prerazdijeljivanjem, kao ni porodičnoj zajednici svih dobara, te koji nijesu pod svaku cijenu nastojali dokazati, da su kod starih Slavena postojale takove uredbe. Danas se više ne može skoro ni sumnjati o tome, da kod starih Rusa nije bilo ni traga općinskoj zemljišnoj zajednici s periodičkim prerazdijeljivanjem; danas, može se reći, već je nesumnjivo dokazano, da se je ta uredba u Rusiji razvila tek u novijoj dobi, te da se ona u Sibiriji još i sada razvija.

U novijoj dobi ne drži se više ni, da je kod starih Slavena postajala porodična zajednica svih dobara, kakova danas postoji kod južnih Slavena pod imenom zadruga. Da se je došlo do toga, mnogo si je zasluga stekao pisac djela, koje je predmetom ovog izvještaja, docenat za povjest gospodarstva na građačkom sveučilištu, dr. Jan Peisker¹⁾.

Ovim načinom porušena je glavna podloga slavenofilskih sanjarija o idilskom društvenom uređenju kod starih Slavena. Uslijed toga porodilo se je sada ponovno pitanje, kakovo je bilo to društveno i gospodarsveno uređenje kod starih Slavena, ako nije bilo onakvo, kako nam ga opisuju Slavenofili. S ovim ni najmanje lakim pitanjem bavi se naš pisac. S tim pitanjem bavio se je on već svojim starijim radnjama: napose u radnjama o slavenskom plugu²⁾, o staro-slovenačkoj župi³⁾ i o zadruci⁴⁾. No u većoj mjeri bavi se on s tim pitanjem u djelu, koje je predmetom ovog izvještaja. U ovom napose djelu nastoji nam g. pisac predočiti utjecaj Turko-tatara (i Germana) na društveno i gospodarsveno uređenje kod starih Slavena.

¹⁾ Napose u raspravama »Slovo o zadržu« i »Die serbische zadruga«.

²⁾ Zur Geschichte des slawischen Pfluges u. »Vierteljahrsschrift für Social- u. Wirtschaftsgeschichte«, god. 1896.

³⁾ Die altslowenische Župa u istom časopisu, god. 1897.

⁴⁾ Slovo zadržu u narodopisnom sborniku českoslovanskog godine 1899., a donekle preradjeno pod natpisom »Die serbische Zadruga« u »Vierteljahrsschrift für Social- und Wirtschaftsgeschichte, 1900.

Žalosna je doista slika, koju nam u tom djelu razotkriva naš pisac o utjecaju Turko-tatara i Germana na društvene i gospodarske uredbe kod starih Slavena. Žalosna ta slika o socijalnom položaju starih Slavena i nehotice nas podsjeća na djela učenjaka, koji su se prvi počeli baviti s proučavanjem kulturnih i socijalnih prilika kod starih Slavena. Čini se, da se nauka o razvitku kulturnih i socijalnih odnošaja vraća na misli, koje je širila prije nego je njome nadvladala slavenofilska struja. Samo se ovaj put javljaju te misli potkrijepljene s jačim argumentima i s jačim dokazima.

G. pisac ne donosi nam doduše u ovom djelu mnogo novih misli spram onih, koje su donijeli već prvi istraživaoci društvenih odnošaja kod starih Slavena. No mjesto toga naš nam pisac svoje misli i svoje navode svestrano i temeljito obrazlaže.

Po nazoru našega autora nalazili su se stari Slaveni spram susjednih Turko-tatara u onakovom odnošaju, u kakovom su se do nedavna (t. j. do ruske okupacije) nalazili arijski urođenici Fergane (Tadžici) spram susjednih Turkmene iz Turkeстана. Stari Slaveni bili su ođavna poljodjelci, koji su svoja polja obradjivali samo s vlastitim rukama, bez pluga i bez vlastite marve. Susjedni Turko-tatari (Huni, Avari, Madžari, Pečenezi itd.) bili su pastiri, koji su nad Slavenima vladali, koji su napose dolazili Slavenima zimovati, i koji su Slavenima otimali, što i kako im se je svidjelo. Prema potrebi Turko-tatari su s ovim Slavenima trgovali kao s robljem, polazili su u lov na ljude, kako se je to još do nedavno činilo u Africi. U ratovima pak morali su se ti Slaveni u prvim redovima boriti za svoje gospodare, koji su si, ako su sami Slaveni pobjedili neprijatelja, među sobom poraz-dijelili plodove dobivene pobjede, te koji su se sami upuštali u borbu, samo ako je neprijatelj Slavene već potukao.

Ove svoje navode argumentira g. pisac ponajprije s opisima onovremenih pisaca napose Fredegara, Ibn Rosteha, Prokopija, Pseudo-Cezarija Nazijanskog, Nestora, Tacita, Ibrahim Ibn Jakuba itd. Dalje argumentira on te svoje navode s opisima odnošaja drugih poljodjelskih arijskih (perzijskih) naroda spram nomadskih turko-tatarskih naroda iz novije dobe. Argumentira on te svoje navode s činjenicama, što su Slaveni preuzeli od Turko-tatara i Germana mnoge riječi i nazive, kojih agrikulturni narod bez stoke nije trebao niti upotrebljavati niti poznavati. Konačno argumentira on te svoje navode s karakteristikama, koje se opažaju kod slavenskih naroda u dobi, kad su stupili među historičke narode. Napose argumentira on te svoje navode s onom nesposobnošću starih Slavena, da sami sobom vladaju, te s činjenicom, što su stari Slaveni dozivali strance, da nad njima vladaju . . . »erhell, veli naš autor, aus allem, was wir über das Reiter-nomadentum gehört haben, zur Genüge, dass die alten Slawen so, wie sie die Geschichte kennt, erst in der uraltaischen Folterkammer geworden sind« (str. 57).

(Konec prihodnjič.)

Razne vesti.

V Ljubljani, dne 15. januarja 1907.

— (Odvetniška zbornica kranjska) bo imela dne 30. t. m. izredni občni zbor, ki bo sklepal po zmislu disciplinarnega statuta o tem, ali velja odpoved, ki jo je vložil g. dr. Albin Suyer kakor predsednik disciplinarnega sveta pred potekom funkcijske dobe.

— (Osebne vesti.) Imenovani so: Komisar Silvo Dolmicelj v Logatcu za vladnega tajnika; za notarje notarski kandidatje M. Marinček v Tržiču, I. Bakovnik v Senožečah, Ant. Justi v Buzetu.

— (Častno nagrado) v znesku 200 K je dobil od avstrijskega avtomobilskega kluba na Dunaju naš sotrudnik g. dr. Staniko Lapajne, odvetniški kandidat poprej na Dunaju, sedaj v Ptuj, za svoje delo »Vsprejem avtomobila v sistem avstrijskega zasebnega prava.«

— (Dr. Viljem vitez pl. Hartel,) bivši vseučiliški profesor na Dunaju in naučni minister od l. 1899. do 1905, je umrl dne 14. t. m. na Dunaju, 68 let star. Slovenci mu ohranimo časten spomin, ker je z objektivno dobrohotnostjo spremljal naše teženje za ustanovitvijo slovenskega vseučilišča, dovoljujoč našim rojakom vseučiliške potovalne stipendije, in ker je leta 1905 v parlamentu brezozirno priznaval potrebo in izvedljivost slovenske pravniške fakultete v Ljubljani.

— (Iz »Juristenvereina« v Gradcu.) Koncem lanskega leta sta bili dve predavanji na treh večerih. Dne 22. in 30. novembra je govoril odvetnik dr. Emil Uranitsch o novem avstrijskem šekovnem zakonu. Najprej je podal zgodovino šekovnega prometa, pojasnil njegov gospodarski pomen, razložil osobito poslovanje dunajskega »Saldierungsvereina« in na to je podal nekak komentar za umevanje nekaterih zamotanejših določb. Pri tem se je oziral na dotlejšnje literarne publikacije o šekovnem zakonu; v tem pogledu bodi dovoljeno pripomniti, da se je predavatelj izrekel zoper definicijo Cansteinovo (šek je kratkodobna z indosamentom ne prenosna menica na vid), ker šek že načeloma ni menica, t. j. kreditni papir, ampak je plačilni papir. Izrekel se je pa tudi zoper Beinerjevo (šek je skriptura, s kojo izdajatelj obljublja, da bo v listini navedena oseba po listini legitimiranemu upniku plačala vsoto denarja, češ, premalo je natančna, ker že podpis sam na sebi veže. Sam je predlagal predavatelj definicijo, da je šek nakaznica, ki vsebuje v § 2 šek. zak. navedene znake. — Dne 9. decembra l. l. predaval je avskultant Ernest Stöckl iz Ljubljane o naravi nadomestne hipoteke po § 222, odst. 4. eks. r. To predavanje je bilo prvotno domača naloga za sodniški izpit ter se je izvršilo na željo cenzorja prof. Steinlechnerja (obenem odbornika »Juristenvereina«).

Dr. M. D.

Vabilo.

Po zmislu društvenih pravil §-ov 7. do 10. sklicuje odbor društva »Pravnika«.

redno glavno skupščino

za letošnje leto

na dan 30. januarja 1907

zvečer ob 8. uri

v „Narodni dom“ v Ljubljani.

Dnevni red :

1. Nagovor načelnikovega namestnika.
2. Letno poročilo odborovo:
 - a) tajnikovo,
 - b) blagajnikovo,
 - c) knjižničarjevo.
3. Poročilo preglednikov računov.
4. Volitev:
 - a) društvenega načelnika,
 - b) odbornikov,
 - c) preglednikov računov za bodoče leto.
5. Posamezni nasveti.

V Ljubljani, dne 15. januarja 1907.

K obilni udeležbi vljudno vabita

za odbor :

dr. D. Majaron

nač. namestnik.

dr. J. Žirovnik

tajnik.

»Slovenski Pravnik« izhaja 15. dne vsakega meseca in ga dobivajo člani društva »Pravnika« brezplačno; nečlanom pa stoji za vse leto 10 K, za pol leta 5 K.

Uredništvo in upravništvo je v Ljubljani, Miklošičeva cesta št 26; naroča se tudi pri O Fischerju, knjigotržcu v Ljubljani, na Kongresnem trgu.